

ЩОДО РОЗШИРЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРОКУРОРІВ ПО ЗАХИСТУ ПРАВ СВОБОД ГРОМАДЯН В ЗОНІ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ

Сергій Іванович ПЕРЕПЕЛИЦЯ,

кандидат юридичних наук, адвокат

Відповідно до ст. 3 Конституції України утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Умови проведення Операції об'єднаних сил жодним чином не впливають чи не є фактором обмеження дії вказаного положення. Навпаки, органи державної влади та їх посадові особи мають більш змістовно підходити до виконання вказаного обов'язку на відповідних територіях. Але слід зазначити, що внаслідок дій представників незаконних збройних формувань завдається шкода правам та свободам громадян України. В цих умовах одним із завдань військово-цивільних адміністрацій, інших державних органів влади є припинення фактів порушення прав та свобод громадян в зоні проведення Операції об'єднаних сил, надання допомоги та сприяння в їх захисті та відновленні.

Важливу роль у цьому мають відігравати органи прокуратури. Насамперед мова йде про викриття та фіксацію, а також процесуальне керівництво розслідуванням фактів вчинення представниками незаконних збройних формувань кримінальних правопорушень, у тому числі і тих, якими завдано шкоду життю і здоров'ю, честі і гідності, недоторканності і безпеці громадян на території проведення Операції об'єднаних сил.

Однак, звернемо увагу на той факт, що з урахуванням змін і доповнень до Конституції України, чинного КК України та КПК України прокурори в певній частині обмежені у своїх повноваженнях щодо реагування на факти кримінально карної поведінки, якими завдається шкода правам та свободам громадян через вчинення щодо них кримінальних правопорушень, які законом віднесено до сфери приватного обвинувачення.

Саме тому з метою забезпечення процедурної рівності перед законом, слід відновити у чинному кримінальному процесуальному законодавстві раніше існуюче правило про можливість прокурора розпочати кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення без заяви потерпілого за умови безпорадного стану останнього. Вважаємо, що такі зміни особливо актуальні для створення передумов щодо ефективного утвердження і забезпечення прав і свобод людини в зоні проведення Операції об'єднаних сил. Наведено аргументи на користь цієї пропозиції.

Так, ще за КПК 1960 р. прокурору дозволялося порушити справу приватного обвинувачення без відповідного волевиявлення потерпілого у випадку безпорадного стану останнього. На наш погляд, відмову від вказаного нормативного положення при прийнятті КПК 2012 р. складно назвати поміркованим кроком. Як наголошували дослідники, «якщо особливе громадське значення справи зумовлює втручання державних органів у приватну сферу з метою захисту публічних інтересів (тобто інтересів широкого кола осіб), то інші підстави такого втручання (а саме: коли потерпілий через свій безпорадний

стан, залежність від обвинуваченого чи з інших причин не може захистити свої інтереси) спрямовані на відстоювання приватних інтересів, але шляхом розширеного залучення державно-владних механізмів. На відміну від категорії «особливе громадське значення» названі підстави легше піддаються обґрунтуванню за допомогою об'єктивних критеріїв» [1, с. 198].

Аналіз практики застосування даного інституту за часів дії КПК 1960 р. також дозволяє вести мову про спрямованість його діяльності саме на забезпечення так званої процедурної рівності сторін. Така рівність, згідно з доктринальними підходами останніх років, знаходить свій прояв у випадках, коли фактична нерівність можливостей (неповноліття, наявність фізичного або психічного захворювання, неспроможність сплатити послуги захисника тощо) компенсується процесуальними механізмами, які дозволяють таким особам вести рівний спір з іншою стороною за рахунок обов'язку державних органів сприяти в реалізації належних особі прав [2, с. 13].

Відтак, можна зробити такі висновки:

- підтвердити дієвість (в аспекті забезпечення процедурної рівності, а відповідно, і досягнення завдань кримінального судочинства) раніше існуючого правила про можливість прокурора розпочати кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення без заяви потерпілого за умови його безпорадного стану;

- визнати доцільним включення аналогічного правового припису до КПК 2012 р. як додаткової гарантії державного захисту прав потерпілих, які знаходяться у безпорадному або залежному стані, особливо в зоні проведення Операції об'єднаних сил;

- надати законодавчо прокурорам правомочність розпочинати кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення без наявності заяви потерпілого за умови підтвердження факту його безпорадного стану.

Список використаних джерел:

1. Тітко І. А. Охорона приватних і публічних інтересів при порушенні кримінальної справи. *Вісник Академії правових наук України*. Х., 2011. № 2. С. 192–201.
2. Смірнова В. В. Забезпечення прийняття правомірних рішень судом апеляційної інстанції в кримінальному судочинстві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Х., 2012. 20 с.